

UN MEMORIU INEDIT AL DISTRICTULUI NĂSĂUD DIN 1865

SIMION RETEGAN

Orientarea politicii vieneze, începînd din 1865, spre o înțelegere cu nobilimea și burghezia maghiară, a însemnat o grea lovitură pentru burghezia română din Transilvania. Lovitura era cu atît mai grea, cu cît era mai neașteptată. Ea a survenit într-un moment, cînd puterea conducătoare românească se găsea tocmai la culmea traiectoriei sale politice.

Cei abia cinci ani ai regimului liberal au fost pentru românii transilvăneni anii unor realizări deosebite. Înainte de toate, prin legile dietei de la Sibiu, din 1863—64, națiunea română și confesiunile ei au fost recunoscute, pe cale constituțională, ca egale în drepturi cu celelalte „națiuni” și confesiuni ale Transilvaniei, iar limba română a fost decretată limbă oficială a provinciei, alături de limbile maghiară și germană. În afara acestor drepturi politice, națiunea română, pornită acum să dărîme obstacolele care îi stăviliseră atîta vreme înaintarea, a înregistrat în anii guvernării liberale, în toate domeniile de activitate, progrese pe care nu le făcuse în întreaga perioadă dinaintea revoluției. Mai mult înșă decît aceste cuceriri, care de altfel s-au dovedit șubrede după instaurarea pactului dualist, anii participării românești la conducerea statului, chiar dacă această participare nu a fost pe măsura importanței națiunii române, a întărit în inima poporului conștiința dreptului său de a hotărî singur asupra soartei sale, a întărit, de asemenea, în mintea conducătorilor săi conștiința vie a importanței acelor pe care îi reprezentau.

Încercarea cercurilor conducătoare habsburgice de a ajunge la un compromis cu burghezo-moșierimea maghiară, s-a făcut simțită încă de la începutul anului 1865, pentru a se contura tot mai precis pe măsură ce evenimentele interne și externe veneau să agraveze criza în care se zbătea imperiul. Din domeniul tratativelor secrete între Viena și Pesta ea trece treptat în domeniul politicii de stat. Deși definitivarea tranzac-

ției dualiste nu s-a făcut decît aproape după doi ani, de la mijlocul anului 1865 fiecare nouă schimbare politică apropiie înfăptuirea ei.

Negocierile dintre păturile dominante austriece și maghiare au stîrnit de la început o vie îngrijorare în sinul burgheziei românești transilvănene. În fața ei se deschidea, în toamna anului 1865, o grea alternativă: să se supună fără crîcnire poruncilor „bunului împărat”, să primească, fără crîcnire, amenințările care se revărsau asupra sa, sau să se retranszeze pe o linie de rezistență, să încerce să se apere, chiar dacă șansele de reușită erau foarte mici. După consternarea care a urmat decepției firești provocată de această întorsătură politică neașteptată, starea de spirit a intelectualității române se mișcă incert, în funcție de interese și poziții, spre supunere sau protest. În timp ce o parte a ei se acomodează noii situații, majoritatea se opune dintru început dualismului, cu mijloacele care-i stau la dispoziție. Ea înscrie în programul său lozincă menținerii autonomiei Marelui Principat, în care vedea — în condițiile de atunci — garanția sigură a dezvoltării nestingherite a poporului român. Numai în cadrul unei Transilvanii autonome ea putea să-și folosească plenar arma sa politică cea mai importantă: numărul. Privind în perspectivă, autonomia Transilvaniei ar fi putut favoriza, și grăbi în același timp, unirea ei cu România.

Prefacerile care aveau să ducă peste doi ani la instaurarea noului sistem de guvernare, au început în Transilvania la 1 septembrie 1865, prin convocarea dietei de la Cluj. Convocarea unei diete noi, atunci cînd cea de la Sibiu se găsea încă în tociul activității sale, și mai ales modul în care aceasta trebuia să fie compusă, au arătat limpede intențiile Curții vieneze. Și mai clar apăreau acestea din scopul pentru care a fost convocată ea: revizuirea legii despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria, elaborată în 1848 la Cluj.

Din capul locului românii se ridică împotriva acestei diete, care le amenința direct nu numai drepturile politice recent cîștigate, ci și existența lor națională, năzuințele și proiectele lor de viitor. În tot decursul verii și toamnei anului 1865, presa românească, și în primul rînd „Gazeta Transilvaniei”, căreia colaborarea permanentă a lui George Bariț îi conferă un incontestabil avangardism, pregătește intelectualitatea românească în vederea prefacerilor care se apropiau. Se conturează tot mai clar liniamentele generale ale noului program românesc, direcția generală a tacticii lor politice. Se organizează o largă campanie pentru întrunirea unui congres național.

Un rol important în cadrul acțiunii generale românești a revenit în toamna anului 1865 districtului Năsăud. Acest district care, împreună cu cel al Făgărașului, constituiau singurele jurisdicții cu administrație exclusiv românească, se impune în mișcarea națională chiar de la constituirea sa în 1861, nu atît prin numerozitatea intelectualității sale, cît prin energia și dinamismul acesteia. O mîna de „învățați”, între care membrii micului corp de funcționari centrali, cîțiva profesori ai Pre-

parandiei, iar apoi ai gimnaziului grăniceresc, cițiva foști ofițeri, învățătorii și preoții comunali apără dinăuntru autonomia districtului, nu numai propriile lor cauze: atribuirea proprietăților regimentului, foștilor grăniceri, constituirea unor fonduri bănești cu rosturi generale, înființarea de școli, ci foarte ades, și pe acelea ale națiunii întregi. Intervin fie pentru unele, fie pentru altele, cînd la guvernium, cînd la Cancelaria aulică din Viena, cînd la împărat. Nu o dată, în anii guvernării liberale, districtul Năsăud preia el însuși inițiativa în diverse probleme naționale. În septembrie 1862, de pildă, comitetul districtual adresează împăratului un important memoriu pentru convocarea dietei Transilvaniei¹. Revine asupra cererii sale în martie 1863². Exemplul Năsăudului, fiind urmat apoi și de alte unități administrative, va face ca, în cele din urmă, dieta să fie într-adevăr convocată.

Deosebit de energică este acțiunea politică a intelectualității năsăudene în timpul alegerilor pentru dietă — mandatarii districtului în dieta de la Sibiu vor fi Ioachim Mureșan și Ioan Florian — ca și în timpul celor două sesiuni dietale. Din districtul Năsăud vor porni spre Sibiu o serie de petiții și cereri, în cele mai diverse chestiuni. În 1866—67 districtul Năsăud preia din nou inițiativa în momente din cele mai critice. Este suficient să amintim protestul comitetului districtual din 3 martie 1866 împotriva participării românilor la alegerile pentru dieta de la Pesta, protest care s-a bucurat de un foarte larg ecou în toate părțile Transilvaniei³. Actul pe care îl publicăm nu constituie deci o apariție izolată, ci reprezintă o verigă a unui șir neîntrerupt de acțiuni naționale, care au conferit districtului năsăudean un prestigiu binemeritat.

Este vorba despre o petiție-protest, adresată de Florian Porcius, Basiliu Nașcu, Maximilian Lica și Basil Buzdug, prezidiului districtual, prin care aceștia protestează împotriva încriminărilor ziarului aristocratic maghiar „Kolozsvari Közlöny”, referitoare la conduita politică a intelectualității năsăudene în toamna anului 1865. Pornind de la aceste aserțiuni, actul expune pe larg o serie de acțiuni cu caracter național, desfășurate în anii guvernării liberale.

Incepe prin a dezvălui încercările repetate ale organelor financiare, făcute după desființarea Regimentului al II-lea, în 1851, de a se instăpîni asupra munților, pădurilor și pășunilor foștilor grăniceri. Aceste tentative, continuate în 1853, sub protecția stării de asediu, au dus, în ciuda tuturor protestelor comunităților, la sechestrarea temporară a acestor averi, atît în Valea Rodnei, cit și în cea a Birgăului și cercul Monorului. Scopul final al acestor acțiuni era deposedarea definitivă a foștilor grăniceri de proprietățile comune, folosite neîntrerupt mai bine de un veac, ceea ce s-a și realizat, în parte, în 1863, cu justificarea că munții în cauză au fost fie munți așa-numiți „revendicați”, fie alodiali.

1 „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, nr. 41 din 7. XI. 1862, p. 317—318.

2 Păcățianu, T. V., *Cartea de aur*, ed. a II-a, Sibiu, 1904, p. 725—728.

3 Biblioteca Academiei R.S.R., București, Mss., rom. 975, f. 162.

Bineînțeles, comunele protestează. În 19 aprilie 1864, adunarea reprezentanților celor 44 de comune grănicerești a hotărât să se apeleze în această chestiune la împărat. Petiția respectivă a fost însă întocmită abia în anul următor, fiind prezentată la Viena în 5 octombrie 1865, de o delegație formată de semnatarii actului, în frunte cu prepozitul capitar din Gherla, Macedon Pop.

Trimiterea acestei delegații a suscitat ziarului „Kolozsvári Közlöny” un articol plin de informații false și atacuri nefondate la adresa intelectualității năsăudene. Aceasta este acuzată că folosește chestiunea munților regimentului grăniceresc ca un simplu paravan pentru mascarea unor activități de natură politică. I se reproșează că este împotriva uniunii cu Ungaria — ceea ce era cu totul adevărat —, că uneltește pentru încorporarea districtului la Bucovina, că se străduiește pentru reînființarea regimentului. Autorii actului cer, ca atare, conducerii districtuale să înainteze acest protest al lor guvernului din Cluj, pentru ca acesta să numească o comisie de anchetă care să cerceteze toate acțiunile delegației, atât la Viena, cât și la Năsăud. Cer, pe această bază, pedepsirea, conform legilor, a autorului articolului și a redactorului ziarului în cauză.

Actul inedit pe care îl prezentăm, fără să aibă un caracter spectacular, prezintă totuși o serie de informații necunoscute pînă acum, prețioase pentru reconstituirea istoriei atât de frământate a districtului Năsăud, în anii care au precedat încheierea dualismului.

Inclit presidiu districtual

Deloc după disolvarea institutului militar confinar din Ardeal, urmat în anul 1851, s-au încercat organele financiare a trage foloase pe seama Fiscului din proprietățile foștilor grăniceri, îndeosebi a grănicerilor români de la regimentele pedestre nr. 16 și 17, supunînd proprietățile lor și anume munții, pădurile, pășunile și dreptul regal sub dubietate și întrebare. Măsurile luate de către organele financiare în privința aceasta au fost unilaterale și arbitrare, făcîndu-se acele organe asupra-ne de incusatori și totodată și de judecători. Punctul de mîncare al acelor se vede a fi fost între altele și termenul „posesiune” care vine înainte în unele documente sunătoare despre proprietățile noastre memorate, espicînd acel termen a fi identic cu dreptul de servitut sau usufruct, fără a considera însă că acelea documente sînt mai vechi decît codica civilă din anul 1811 introdusă în Ardeal în anul 1853, care a statorit o terminologie juridică nouă, necunoscută pînă atunci în legile ungare ale patriei, care nu vorbesc nicăiri de proprietate fără numai de posesiune, fiind acestea pînă atuncea în patrie cu totul identice.

Dacă nu am umblat deloc după disolvarea marginelor militare încă în anul 1851 scoși din proprietățile noastre, avem a mulțami numai drep-

tății guvernatorului civil și militar c(esaro) regesc de atunci care a oprit organelor financiare pașii săi față cu noi, scriindu-le: „Să încete de la niște așa măsuri, care nu sînt la timpul său, ca să nu se neliniștească poporul grănicer român, care au fost totdeauna credincios monarhului și să nu vie la acea tristă convingere cum că în semn de gratificare se alungă acum doară și din casa și grădina sa”.

Acest emis presidial al înaltului c(esaro) r[egesc] guvernămînt civil și militar îl avem la mină.

Rezumați pe aceasta, rezumați pe principiul dreptății și al umanității, rezumați pe vechimea posesiunii noastre în care sîntem mai mult de una sută de ani neîntrerupt în faptă și fără a fi fost cîndva conturbați sau atacați de cineva în acea posesiune, scrisă pe numele noastre și ale satelor noastre în cărțile funduare, numite la noi urbarii, și sperînd că organele financiare se vor înforna mai bine despre starea lucrului și sîntenia neatacaveră a dreptului de proprietate, care și în caz nefavorabil, și cînd ar fi altcum, e învechit prin prescripțiune; eram cu toții de cuget că proprietățile noastre nu se vor mai trage cîndva la întrebare, sperînd că fiecare va recunoaște a priori dreptul de proprietate al foștilor grăniceri.

În această a noastră așteptare ne-am văzut însă cu totul înșelați, pentru că în timpul cînd gema patria în stare de asedie militară, care s-au estins numai și numai pentru uniformitatea administrațiunii și preste foștii grăniceri români, cei mai credincioși fiii ai tronului și al monarhului, au venit proprietățile noastre iară la întrebare, pentru că starea de asedie se privea favorabilă spre a fi dezbrăcați de acelea sau cel puțin de a se pune fundamentul la aceea, și așa în anul 1853 ne-am trezit cu o comisiune numită despărțitoare de păduri (Wald Ausscheidungs-Commission) care și-a urmat lucrările sale în trebi de proprietate sub egida stării de asedie.

Pe baza acestor lucrări s-au pus pădurile noastre, fără privire la protesturile energice a comunităților sub sechestrul politic, ni s-a detras administrarea fondului de montură, precum și dreptul de circiumărit și toate acestea cu scopu ca aceste obiecte să se detragă la timpul său cu totul din posesiunea comunelor în posesiunea fiscului, ce au și urmat mai tîrziu pentru valea Rocnei în parte, iară pentru valea Borgoului și cercul Monorului într-o toate. Tot de aici a urmat apoi esoperarea prea înaltei scrisori de mină din 27 august 1861 și denumirea comisiunii reguloare de posesiunile grănicerești, compusă și lucrînd unic în felul său, apoi a comisiunii imediate și a decisiunii prea înalte sub nr. aulic 4617 ex 1863, publicată grănicerilor în primăvara anului 1864, care decisiune nesubscrisă de nimeni s-au adus la cunoștința dietei precedente prin deputatul Sever Axente, și au surprîns pre toți.

Resultatul tuturoră măsurilor preliminară, au fost statorirea mai multor principii în una și aceeași cauză, după care ne vedem eschiși de beneficiul legii și desbrăcați mai de toate proprietățile noastre cele avitice

și anume de munți, sub titlu că au fost parte revindicați. parte alodiali, ba locuitorii din valea Birgăului țiermuriți mai numai pe căși și grădini, căci de o moșie suportaveră în creerii Carpaților nici nu poate fi vorba.

Tot rezultatul acestor măsuri a convins pe locuitorii acestui district, quondam regiment, cum că fiscal în afacerile acestea, ca persoană interesată, e totodată și jude în cauza sa, și cum că scopul aceluia merge ca să fim în contra tuturor legilor pozitive, pe cale politică, scoși din drepturile noastre, posedate neîntrerupt preste o sută de ani, căutînd noi apoi drepturile noastre asupra fiscalului pe calea legii.

Toate acestea au și urmat prin decisiunile comisiunei reguloare edate pentru fiecare comună, îndeosebi, asupra cărora au recurs toate comunele: ca și căsile, grădinile și moșiile care ni s-au dat nouă s-au recunoscut nouă în așa mod, ca cînd nu le-am fi fost avut și dreptul nostru la acelea, se-ar începe numai de la decisiunea respectivă: apoi tot ce s-au dat, îndeosebi în valea Birgăului și cercului Monorului, s-au dat sub așa condițiuni și restrîngerii, încît se vede că va să se emită încă o altă comisiune reguloare, care apoi să fie în stare a țarmuri pe locuitori și în cele căpătate.

Văzînd acuma locuitorii acestui district, urmările triste și de o mărime gigantică, care le amenință subsistența lor, disolvarea măi multor comune și interesele vitale, reprezentanții comunali au alergat în anul trecut la inclitul oficiolat districtual, de unde esoperînd concesiunea necesară în 19 aprilie 1864 au tinut o adunantă reprezentatoare a tuturor comunelor foste grănicere, care reprezentațiune au constat din toți juzii și din toți membrii comitetelor comunale, unde, precum arată protocolul acelei adunări, s-au hotărît a se așterne la maiestatea sa împăratul una petițiune prin care să se ceară: ca maiestatea sa să se îndure a recunoaște pe foștii grăniceri năsăudeni de proprietari a tuturor munților și pădurilor aflătoare peste 100 ani neîntrerupt în posesiunea lor, pînă în ziua de astăzi, și înscrise în urbarele comunelor pe numele acestora; eventual să-i susțină în posesiunea acestora și pe pretendenți să-i îndrepte pe calea legii ordinare civile".

S-au decis mai încolo ca această petițiune să se înainteze prin o deputațiune de 7 inși și s-au însărcinat unii reprezentanți comunali cu urgența compunere a petițiunei pe baza principiilor statorite de adunare, și în fine tot în 19 aprilie 1864 s-au ales și acei 7 membri a deputațiunei, precum se vād toate acestea din protocolul adunării, la care au intervenit și din partea inclitului oficiolat districtual un oficiant ca comisar politic.

Petițiunea memorată, pe lingă urgenția lucrului, pentru niște impedecamente venite la mijloc, abia s-au gătăt în luna mai a[nul] c[urent], cînd apoi reprezentanții comunali au revăzut-o și subscris-o, cerînd totodată și concesiune de la înalt guvern regiu spre a potea trimite una deputațiune la maiestatea sa cu acea petițiune.

Concesiunea prea înaltă au scos în august 1865. Deputațiunea fiind însărcinată cu instruirea petițiunei, nu au putut porni la Viena pînă în

22 septembrie 1865, unde au mers numai umilit subscrișii 4 deputați, sub conducerea reverendului domn preposit al capitolului din Gherla Macedon Pop, fiindcă pentru cruțarea speșelor s-au fost satorit în adunarea din urmă a numitorilor reprezentanți ca în loc de 7 deputați să meargă numai numiții 5 inși.

Toate acestea au urmat cu știrea și concesiuena înaltului regiu gubern și al inclitului presidiu districtual, după cum dovedește aceasta documentele autografe respective aflătoare la prezisele înalte locuri.

Tot în adunarea din 19 april 1864 s-au provăzut umilit subscrișii 4 deputați dimpreună cu rev(erendisimul) domn preposit Macedon Pop prin reprezentanții comunali, cu plenipotença necesară, care ne-a prescrist expresiv numai predarea petițiunei des memorate la majestatea sa, și conform cuprinsului petițiunii, informarea acelor organe dicasterice care vor concilia și decide asupra acei petițiuni.

Umilit subscrișii au predat acea petițiune în 5 octombre 1865 la reprezentantele maiestății sale arhiducelui Ludovic în audiență publică, ținându-se întru tot decursul petrecerilor în capitala monarhiei strict numai de prescrierile plenipotentei memorate a mandatarilor ei. Pentru informațiune mai lămurită alăturăm aici un exemplar al numitei petițiuni care s-a tipărit în Viena în mai multe esemplare.

Această dară și nu altul e decursul lucrărilor deputațiunei, strict numai apărarea unei cause de proprietate care au luat niște dimensiuni terribile, comitate de niște urmări triste, care zguduie toate interesele vitale a locuitorilor din districtul nostru, și totuși vrea „Kolozsvári Közlöny” în nr. 118 din 7 octombre 1865 a scrie cu totul altceva, comunicând publicului cetitor o corespondență cu datul „Naszod-vidék octomber 3” prin care se incrimina întreaga inteligență română a districtului Năsăud, în genere, și subscrisa deputațiune în specie, că „nefiind [inteligenta] îndestulită cu starea presentă a lucrurilor, deoarece stă numai din ampioiați, care-și tem salariile cele mari, diurnele și alte sportule, de 3 săptămîni ține conferințe neîntrerupt, și după dispute ostentitoare în urmă a satorit ca să aștearnă o petițiune la maiestate, în care cer următoarele: unirea să nu se facă, ci mai bine să se încorpore districtul Năsăudului la Bucovina, institutul militar de graniță să se reînființeze, munții revindicați să se dea în posesiunea poporului. Punctul din urmă l-au pus în posesiune numai ca pretext supt care să se poată scoate speșele de călătorie de la popor, care fără atari îndemnuri bucuros nu-și dă banii la vâtafii săi.

Deputațiunea care să ducă această petițiune la Viena stă din Maxim Lica, Florean Porcius, Buzdug, Vasiliu Nașcu: conducător e prepositul din Gherla, Macedon Pop. Deputațiunea a plecat în 22 septembrie așnul] c[urent] către Viena, dar pe afuriș unul cite unul. Resultatul acesteia este secretul viitorului. Ce a mai pus în petițiune, afară de cele din sus nu se știe, pentru că toată procedura așa le-a fost de secretă, cit afară de cei mestecați, alții abia au putut afla atita cit s-au arătat mai sus”.

Inclit, presidiu districtual! O corespondență de așa natură și momentuositate, nu-și putea avea grînarul sau feconditatea sa fără numai în o animă coruptă și mirșavă, care departe de tot ce e moral și uman, nu se sfiște a se folosi de cele mai triviale și infernale scornituri, numai ca să-și ajungă scopul spurcat, de a nimici în opiniunea publică atît pe subscrișii deputați cît și întreaga inteligență a acestui district, stigmatizîndu-ne în o foaie publică așa de lătită, ca înșelători ai statului și poporului, jefuitori ai acestuia, turburători ai liniștei și salutei publice, vătămători de majestate și proditori de patrie și toate acestea acuma, cînd animele tuturor vibrează față cu regenerațiunea politică și chiar cînd majestatea sa însuși întinde mîna la înirățirea națiunilor conlocuitoare din patria noastră.

Tot ce vine în opunere cu salutea publică merită cele mai grele pedepse.

Fiind dară subscriși prin memorata corespondență aruncați în prețisa pusețiune ca opunători salutei publice și atacați în onoare și în cele mai sfinte ale noastre interese, **ne vedem siliți**, provocați de însuși îndemnul nostru propriu, apoi prin scrisoarea întregii inteligențe din district, de detto 22 octombrie 1865, și văzîndu-ne în fine agrediați pe tot pasul și de popor, că doară noi am trecut marginile misiunii noastre și ne-am abătut de la plenipotența dată nouă, spre liniștirea tuturor, atît a mandanților noștri, cît și a publicului din patrie, a ne ruga ca inclitul presidiu districtual să benevoiască a înainta aceasta a noastră rogere la înaltul guberniu regiu, de care umilit ne rugăm ca să se milostivească a denumi numaidecît o comisiune cercetătoare asupra noastră, care să investigheze, atît aici loco Năsăud, cît și la Viena, unde am fost în solie, și anume la înălția sa arhiducele Ludovic, la escelența sa cancelariul aulic comite de Haller, apoi pe la referenții diferitelor dicasterii de la cancelaria aulică transilvană, la ministeriu de finanță și la consiliu de stat, că ce am făcut noi acolo, ce am vorbit și de ce ne-am rogat și oare nu ne-am abătut de la misiunea noastră precisată în plenipotența mandatarilor noștri, care sună precum s-au mai zis, numai și numai despre proprietățile noastre.

Adeverindu-se că noi ne-am abătut de la acelea prescise numai cît e negru sub unghie, și constatîndu-se aserțiunile corespondintelui din „Kolosvári Közlöny”, atunci să umblăm pedepsiți după toată rigorozi-tatea legilor, ba din contra însă să se tragă în cercetare autorul des memoratei corespondențe, dimpreună cu redactorele foaiei „Kolosvári Közlöny”, care a primit fără de toată rezerva acel articol diavolesc scris, după cum afirmă: „de un elég komoly levelezónk“.

Fiind noi convinși despre nevinovăția noastră nu aflăm cu cale a desmirîți memorata corespondență, din punct în punct, sperînd ca ade-vărul se va constata pe calea cercetărei cerute. Totuși nu putem fără a nu aminti aici că deputațiunea nu a plecat în 22 septembrie 1865 către Viena pe afuriș, unul cite unul, după cum vrea să știe numitul corespon-dinte, fără toți 4 umiliții subscrișii deputați au plecat din Năsăud în ziua

prezisă tocma într-amiarăzi, 1/2 12 ore, în una și aceea trăsură, în carea s-au suit cu toții în ulița cea mare a Năsăudului, înaintea cuartirului condeputatului Florian Porcius, comitați fiind pînă la trăsură atît de inteligentă cît și de o parte a poporului, aflător în Năsăud.

Neobrăznicia corespondentului lui „Kolozsvári Közlöny“ din nr. 118 este cu atît mai mare cu cît afirma sub d) că s-au cerut, deși sub un alt pretext mirșav „ca munții revindicați să se dea în posesiunea poporului“ fără a ști însă că aceea se află în posesiunea poporului încă dinainte de anul 1769, după cum se vede aceasta și din alăturata petițiune de detto Năsăud 21 mai 1865, pag. 26.

Chiar din aceste două puncte numai se poate vedea răutatea și scopul corespondentului des memorat precum și a redactorului publicator, care au avut de scop numai și numai incriminarea noastră în modul arătat.

Indiciile unui așa fapt nu se pot subsuma fără sub §209 și §302 din C[ondica] P[enală], avînd toate cerințele și criteriile crimenei de calomniare și a culpei pentru ațitare de dușmănie în contra naționalităților patriei.

Ne rugăm doară încă o dată cu toată umilînța ca ambii culpați ai acestor crimene să se tragă în formală cercetare criminale pentru crimele nepomenite, declarîndu-ne solemniter că din contra, ne vom plînge în persoană înaintea tronului maiestății sale, exprimîndu-ne mai încolo că cu tragerea la darea de seamă după legea de presă sau cu o simplă revocare a despomenitei corespondenței în Kolozsvári Közlöny nu poate fi destul și aceasta cu atît mai virtos cu cît redactorele numește pe corespondinte de un „elég komoly levelönk“ și în loc de a apăra o cauză justă, precum e cauza noastră de proprietate, care merită atențiunea regimului și a publicului juridic, incriminează pe subscrișii deputați, dimpreună cu toată intiligința acestui district în modul arătat și de vinzătorii ai patriei, cu toate că locuitorii acestui district în decursul militarizării lor din 1762—1851 au pierdut pe cîmpul bătălielor pentru tron și patrie preste 5000 fii, fără a fi fost cîndva trădători de monarhi și de patrie¹.

Năsăud, 23 octombrie 1865.

Florian Porcius
Basiliu Nașcu
Maximilian Lica
Basil Buzduș

¹ Memoriul a fost înaintat de către căpitanul suprem al districtului Năsăud, Alexandru Boliățel, guvernului în 30 octombrie 1865, nr. pres. 591.

Arh. Stat. Budapesta, F. 263. Elnöki iratok, 1865, nr. 5666.

EINE UNBEKANNTE EINGABE DES DISTRIKTS NÄSAUD AUS 1865

ZUSAMMENFASSUNG

Das unveröffentlichte Aktenstück vom 28. Oktober 1865 ist eine Protestbittschrift an das Siebenbürgische Gubernium gerichtet, durch welche vier angesehene Männer aus Näsäud gegen die Behauptungen der ungarischen aristokratischen Zeitung „Kolozsári Közlöny“ in bezug auf das politische Verhalten im Herbst 1865 der Intellektuellen aus dem Bezirk Näsäud protestieren.

Um sich zu rechtfertigen, führen die Unterzeichner eine Reihe von Handlungen nationalen Charakters, an denen sie teilnahmen, ausführlich an. Durch die Menge der bis jetzt noch nicht gekannten Informationen, die es enthält, bringt dieses Aktenstück einen wertvollen Beitrag zur Kenntnis der bewegten Geschichte des Bezirks Näsäud in den Jahren, die dem Abschluss des dualistischen Paktes vorangingen.